

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**ІСТОРІЯ
СЕКСУАЛЬНОСТІ
УКРАЇНЦІВ**

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4
4 рік, VII семестр
За вибором
згідно з розкладом
українська
щовівторка 13.00–14.20 (201 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Щербина Світлана Вікторівна
E-mail: s-scherbyna@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Історія сексуальності українців» є дисципліною за вибором для спеціальності 032 «Історія і археологія». Поняття сексуальності охоплює не лише інтимні взаємовідносини, але є важливим проявом суспільного життя і культури. Вивчення дисципліни дозволяє сформуванню уявлення про культуру взаємовідносин між чоловіками і жінками в українському суспільстві. Сексуальність – важливий аспект життєдіяльності української сім'ї. Її прояви залежали від біологічних, психологічних, соціальних, економічних, політичних, культурних, етнічних, правових та релігійних факторів. В українському суспільстві традиційно склалося, що однією з головних була репродуктивна функція родини, тому зв'язок між сексуальністю і демографічною функцією сприймався як основний.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є питання статевої ідентифікації, гендерні ролі, репродуктивність, суспільні норми і заборони в стосунках між чоловіком і жінкою.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із тенденціями у дослідженні історії сексуальності українців, розподілом гендерних ролей, культурою інтимного спілкування у шлюбі і поза ним.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
СК 1	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
СК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
Здобувач вищої освіти буде здатен	
	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел
	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами
	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та етнології.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Історія сексуальності як напрям дослідження	9	2				7	8	2					6

Сексуальність і християнство	11	2	2			7	7					7
Ставлення до проявів сексуальності в українському суспільстві	11	2	2			7	8	2				6
Народні еталони краси чоловічого і жіночого тіла	11	2	2			7	9		2			7
Сексуальна освіта в українській родині	9		2			7	7					7
Вікові етапи життя людини і сексуальність	9		2			7	8	2				6
Дошлюбне інтимне спілкування української молоді	9	2				7	7					7
Весільна обрядовість українців і сексуальна культура	11	2	2			7	9		2			7
Позашлюбні стосунки в українському суспільстві	11	2	2			7	6					6
Сороміцькі теми в українському фольклорі	9		2			7	7					7
Любовна магія українців	9		2			7	7					7
Еротичні мотиви у календарній обрядовості українців	11	2	2			7	7					7
Усього годин	120	16	20			84	120	6	4			80

Тематика практичних занять.

Тема 1. Релігія і формування сексуальності (2 год.)

Тема 2. Статус жінки і чоловіка в українському суспільстві (2 год.)

Тема 3. Уявлення про жіночу і чоловічу фізіологію в українській культурі (2 год.)

Тема 4. Хвороби жіночого та чоловічого тіла: лікування та профілактика (2 год.)

Тема 5. Фізіологічне згасання чоловіка і жінки: вікові табу (2 год.)

Тема 6. Сексуальні злочини в українському суспільстві (2 год.)

Тема 7. Сексуальність в українському мистецтві (2 год.)

Тема 8. Прояви сексуальності в обрядовості українців (2 год.)

Тема 9. Репродуктивна функція сім'ї та її регулювання (2 год.)

Тема 10. Сексуальність українців: минуле і сучасне (2 год.)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. К , 1995.
2. Етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2014.
3. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. – 4-те вид. Харків: КСД, 2016. – 224 с.
4. Ігнатенко І. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців: науково-популярне видання. - Харків: КСД, 2016. – 224 с.

5. Маєрчик М. Ритуал і тіло. Структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Нац. акад. наук України, Ін-т народознав., Ін-т Критики. - К. : Критика, 2011. - 324, с.
6. Махній М. Зачарована етноеротика: Метаморфози українського лібідо. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. 320 с.
7. Пономарьов А. Українська етнографія – К., 1994.
8. Українська етнологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К. Борисенко, М.В. Гримич, О. П. Гончаров [та ін.]; за ред. В. К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007.
9. Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. - К., 1993.
10. Українське народознавство. посіб. / За ред. С.П.Павлюка. - Львів; Фенікс, 1994.

Допоміжна література:

1. Гаврилюк Е. Еротичні імплікації рослинної символіки в українській календарній обрядовості // Ритуал. Студії з інтегральної культурології. – Львів, 1999 – С.32–55.
2. Дерій Н. О. Архетипна символіка в етносексуальній культурі українців / Н. О. Дерій, А. С. Докучко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. - 2013. - Вип. 40. - С. 143-146.
3. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 5. Поховально-поминальні звичаї та обряди / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. 464 с.
4. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 10. Традиційне повсякденне та обрядове вбрання / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018. - 640 с.
5. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 2. Родина та культура сімейного співжиття / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018. - 460 с.
6. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 8. Культура народного харчування / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018. – 496 с.
7. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 7. Господарські заняття, промисли та ремесла / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017. - 496 с.
8. Етнографічний образ українців зарубіжжя. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Ч. 1. Культура життєзабезпечення та традиційні соціо-нормативні практики / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2019. - 676 с.
9. Ігнатенко І. «Любострасні» хвороби: погляди на етіологію та лікування методами народної медицини // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. пр.: – К., 2011. – Вип. № 35. – С. 105-110.
10. Ігнатенко І. Дівчина-наречена: дошлюбне інтимне спілкування української молоді // Інтернет-портал журналу «Україна Модерна: міжнародний інтелектуальний часопис»: <http://www.uamoderna.com/md/203-203>
11. Ігнатенко І. Дошлюбне спілкування української молоді // Народна культура українців: життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [наук. ред. М. Гримич] – К.: Дуліби, 2010. – Т. 2: Молодь. Молодість. Молодіжна субкультура. – 2010. – С. 40–55.
12. Ігнатенко І. Жінка та її ненароджені діти: традиційні вірування й уявлення українців про контрацептиви та аборти // Народна культура українців: життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [наук. ред. М. Гримич] – К. : Дуліби, 2012. – Т. 3: Зрілість: Жіноцтво, жіноча субкультура . – 2012. – С. 244–257.
13. Ігнатенко І. З дівчини – в жінку: обряд «комори» та символіка дівочої цноти в українському весільному ритуалі // Народна культура українців: життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [наук. ред. М. Гримич] – К. : Дуліби, 2012. – Т. 3: Зрілість: Жіноцтво, жіноча субкультура . – 2012. – С. 192–202.

14. Ігнатенко І. Роль та функції жінок похилого віку в традиційній культурі українців: соціобіологічний підхід // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. пр.: – К., 2012. – Вип. № 38. – С. 37-40.
15. Ігнатенко І. Хворе тіло: магічно-лікувальні дії, маніпуляції, вплив на тіло через одяг та інші сакральні практики у традиційній культурі українців // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія. – Вип. 1 (124). – К., 2015. – С. 12-15.
16. Ігнатенко І. Шлюбно-сімейні стосунки у традиційній культурі українців. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 240 с.
17. Ігнатенко, І. (2019) Домашнє насильство в традиційній культурі українців. Народна творчість та етнологія, 2 (378), 56–65.
18. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. 272 с.
19. Кісь Р.Я. Ерос і водна стихія (первісна семіотичність шлюбної магії) // Сучасність. – 1994, №1.
20. Крипгадії Федора Вовка: винайдення сороміцького. Етнографія сексуальності на межі ХІХ–ХХ століть / Упоряд., підгот. текстів, комент. та покажч., археогр. і бібліогр. опрац. М. Маєрчик і О. Боряк; вступ. стаття М. Маєрчик. – Київ: Критика, 2018.
21. Маєрчик М. Аналіз дискурсів в дослідженнях української традиції добрачних ночевок молоді (к. ХІХ – ХХІ век) // Антропологічний форум, 2015, N 24, С. 95-119.
22. Маєрчик М. “Як яка дівчина з хлопцем не спить, то вона і не дівчина зовсім”: секс до шлюбу в українській традиції (до постановки проблеми) // Гендерний журнал “Я”. Сексуальні права та репродуктивна відповідальність. – 2011. - 1 (27). – С. 12-15.
23. Маєрчик М. Дошлюбні інтимні стосунки серед молоді в селах і містах Східної та Центральної України на початку ХХ століття // Україна Модерна. - № 6 (17). - 2010. – С. 101-112.
24. Маєрчик М. Конструкціоністські теорії сексуальності в гуманітаристиці // The Bridge-Mіst: Журнал міжнародної асоціації гуманітаріїв, V. 3. - Issue 6 (18). – 2014.
25. Маєрчик М., Боряк О. До історії етнографії статевого життя та записів сороміцького фольклору (замість вступного слова) / Олена Боряк, Марія Маєрчик // Етнографія статевого життя й тілесності / під ред. О. Боряк, М. Маєрчик. - Київ: Центр культурно-антропологічних студій, 2013. – С. 9–16.
26. Маєрчик М., Плахотнік О. Гендероване насильство: між звичаєм і злочином. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей/ за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. 3-тє вид. Київ : Критика, 2017. С. 151–164.
27. Светличная Т. Г., Мосягин И. Г., Губерницкая Светлана Владимировна Сексуальная культура: мультидисциплинарный подход к проведению исследований // Экология человека. 2012. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/seksualnaya-kultura-multidistsiplinarnyy-podhod-k-provedeniyu-issledovaniy>.
28. Соколов А. Б. История сексуальности как историографическое направление // Диалог со временем. 2019. Вып. 69. С. 355-371.
29. Стішова, Н. С. Українські календарні свята осіннього циклу : монографія / Наталія Стішова; [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ. - Київ, 2017. - 240 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.etnolog.org.ua> - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М. Рильського
2. <http://nte.etnolog.org.ua/> - Народна творчість та етнологія: журн. Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського
3. http://journal.nndiuv.org.ua/?page_id=2&lang=uk - Українознавство: науковий часопис

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями з історії, етнографії та етнології;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті			до 16
Робота на практичному занятті			до 74
Самостійна робота:			до 10
Усього:			до 100